

Архів з бізнесу
Горьківського Тернопільського округу ОДРЧ

70

Надрукований звіт з виборів по Тернопільському
району [Горьківського надрайону ОДРЧ]
[січень 1946р. ?]
Машинопис

ПАПКА ДЛЯ ПАПЕРІВ

Ураїнські документи: [січень 1946р. ?]

Ураїнські документи: 1

Ураїнські аркуші: 11

Зберігати: постійно

Надзвичайний звіт з виборів.

Рідготовка до "найвільніших і найдемократичніших" в світі більшовицьких виборів розпочалась в місяці листопаді 1945 р. себто, приблизно на 3 місяці перед днем голосування. В початках місяця листопада, десятники сіл виготовили списки людей "уповноважених" до голосування. Перед тим в цій справі в райцентрі відбулася нарада голів і секретарів сіль-рад. Далше, в тій справі дня 9 грудня 1945 р. відбулась в Чорткові обласна нарада голів сіль-рад, голів колгоспів і радгоспів, голів районів і секретарів партій, на котрій забирало голос 35 промовців. Та однак виборчу кампанію посилено в терені від 20 грудня 1945 р., де більшовики лишили все, а цілу увагу звернули на вибори і боротьбу проти укр. повстанчого руху.

В тій цілі вони скликали обласну нараду передового активу в Чорткові в дні 9 грудня 45 року. На цій нараді спільно обрано голів виборчих комісій. Наказано організувати по селах і окремих десятках гуртки для читання конституції і положення про вибори. Визначено особи, які мали читати ці конституції і положення. В цій справі скликано до району здемобілізованих червоноармійців. По тижня до району скликали голів сіль-рад і секретарів, які мали звітувати про кількість сходів, на яких читано конституцію, та про число людей які слухали читання. Окремо треба було звітувати чи в терені не ведеться противиборча пропаганда. Села забезпечували виборчою літературою і районовою газетою, яка про все інформувала, в кінці призначено виборчі локалі. На кілька днів перед виборами привезено в район виборчі урни і бюлетени, які віддано під опіку кватеруючим по селах військам. Врешті споряджено кабінки, які в окремих селах як Летяче, хотіли вибити більшовики церуовними фелонами, або іншими літургійними речами.

До праці у виборчій кампанії заангажовані дослівно усіх хто хотів, або надавався до неї. Працювали у ній начальники НКГБ і НКВД їх заступники і весь персонал. Були тут судді і прокурори, начальник стрибків зі своїми підвладними, усі секретарі і завідувачі, усі партійні і комсомольці, військові працівники, вся сільська адміністрація а навіть і священники. Завданням сільської адміністрації було: виготовити точні списки, підготувати виборчі локалі, допильнувати чи читається конституція та положення про вибори. Зате всі працівники районної адміністрації озброєні по зуси в автоматичну зброю /куламети, гранати, гранатомети/ рейдували по селах безпереривно днем і нічю. Рейдувачи досить великими ватагами зложених від 20-40 осіб, вони голосили мітинги про вибори, про боротьбу з Укр. повстанцями, про блискучі досягнення радсоюзу, про мудрість "великого сталіна", про його внутрішню і закордонну політику, про досягнення комуністичної партії. Розяснювали населенню декотрі статті конституції і перевірявали знання читаної конституції і положення в гуртках. На мітингах в місяці грудні вибирали делегатів, що мусіли їхати вибрати кандидатів у верховні ради. Підчас такого побуття по селах більшовики зганяли людей на мітинги /бо добровільно на мітинг ніхто не йшов /обскакували деякі хати ~~чи~~ і арештовано людей. Працівники сільської адміністрації в більшій кількості сумлінно виконували більшовицькі накази, окремі з них слідували за бандерівськими рухами і протирадянською пропагандою.

У виборчій кампанії більшовики між іншим присвятили багато уваги пропаганді. Для цього вони вживали різного рода людей. На мітингах з промовами виступали: голова райвиконкому, секретарі партії, НКГБ-исти, НКВД-исти, комуністи, комсомолці і кандидати в депутати. В окремих випадках вчителі і то переважно зі СУЗ. В часі кватерування військ по селах, рейди проводили офіцери і спеціально приділені до цього НКВД-исти.

На мітингах говорили:

Що участь виборців в голосуванні не є примусова, але обов'язкова. Не значить це, що хтось від обов'язку має бути звільнений. Обов'язок це щось більше від примусу і тому всі повинні про те знати.

Хто не піде на вибори, той готується піти до бандерівців - це ворог укр. народу /с. Пугромицькі /.

Хто не піде на вибори, той хоче мати в "бандерівців" авторитет. Він є гірший як самі "бандерівці".

І так вигукували більшовицькі пропагандисти наводячи десятки таких пояснень.

В с. Цапівцях запитували людей чи читали конституцію. Люди відповідали по так, але пізніше в часі перевірки виявилось, що ніхто не зміг дати відповіді на запитання на окремі точки з конституції. Запитували людей чи вони знають хто був батьком сталіна. Один з присутніх сказав що "ніп" та більшовик заперечив і пояснив що батько сталіна був сапожник. На тих же зборах вони верзали багато інших подібних речей.

В інших селах говорили: що партія більшовиків є дуже сильна і вона зробить те, що захоче, чи це подобається чи не подобається комусь.

А хочайби навіть не проголосувало кілька областей, чи це буде мати яке значіння проти всього союзу. Світ буде дивитися не на дурних 4-5 областей, але на СССР.

Мітингів про вибори в селах де кватерувало військо було 6-10, а в селах де єне було війська від 5 - 8 разів. З головами і секретарями сільрад у райцентрі відбуто також 8 нарад. Це району і поближких сіл, прибули з агітаційними мітингами кандидати в депутати до верховних рад, і рад національностей: Трачук, Гун, Чубей. На мітингах говорили: про виявлення місць перебування бандитів, видавання крижок, оголошення підозрілих людей, доносити про "бандерівські" рухи, про адачу зброї амуніції і т.п. В кінці обіцяли людям за доноси гроші і мануфактуру.

Тому що Тлустеньський район належав до Бучацької виборчої округи, на пропагандивну роботу прибули окремі пропагандисти в Бучача, які мали за завдання боротьбу з "бандерівцями", яких називали коростявими бандами і що яким вже не місяці ні тижні, а дні для життя остались.

Пропагандивний більшовицький виборчий актив старав себе відповідно охоронати перед можливими випадками. Для цього були надіслані около 20 грудня спеціальні відділи, які частинно розміщено в самому райцентрі і с. Садки в самому центрі району. В Садках розміщено около 30 чоловік і вони мали охороняти район від сворони лісів, а в Тлустім около 60 чол. Більшовик, що кватерували в Садках з приділеними для пропаганди спеціальними районними активістами оперували в селах: Устечко, Нарків, Нагір'яни, Пугромицькі, Дорогичівка, Хмелеви, Свержківці, Летяче. Ці війська по бу-ли в районі розділені на дві групи, оперували в селах поближе району. До помочи була призначені НКГБ-исти і НКВД-исти з райцентру в числі около 25-ть разом зі "стражками". Крім цього озброєно в автоматичну зброю усіх партійних комуністів і комсомолців, що виїжджали як охоронний почот на села з пропагандистами. Всі вони виїжджали в терен на кілька днів, тому зі собою забирали полеві кухні, щоб зготовити їжу своїм "робітникам".

Харчі мусів постачати кватеруючія відділам голова сіль-ради того села, в якому вони кватерують. Кватеруючі війська по /наше поданій/ засідці між селами Бураківкою а Слобідкою, випровдились у район дня 5. I. 46 р. В днях від 5 - 11 січня поза селом Бураківкою, не було більшовиків ні в одному селі.

В дні 11. I. 46 р. для проведення порядку в терені, більшовики прислали додаткові війська в числі около 400 бійців, яких розміщено в таких селах: Солоне - 25, Устечко - 28, Хмелева - 20, Летяче - 23, Садки - 25, Нарків - 21, Ворвулинці - 21, Цапівці - 30, Колпівці - 22, Цапівці - 20, Бураківка - 24, в районі рівнож приміщено около 80 бійців. Всі вони прибули правдоподібно з Чернівецького гарнізону, мають це бути частина Білоруського фронту. Є між ними такі, що їх люди пізнають, бо вони в них кватерували під час стабілізації фронту. По прибуттю в село ці війська окопалися і приготували у відповідних місцях кулеметні гнізда. Узброєння такого відділу в селі приблизно таке: 4 кулемети, 5-8 ППШ, 5-7 самозарядок, репта криса і гранатомет. Чено їм велику кількість набоїв до кулеметів і ППШ, багато гранат і ракет. В кожному селі вони потраплять за ніч вистріляти кількасот набоїв та викинути по кільканадцять гранат.

На три дні перед виборами введено з району в села ще додаткові війська в числі 300 бійців. Їх розміщено в таких селах: Сверхківці, Дутроманці, Нагір'яна, Слобідка, Попівці, Ангелівка, Розанівка, Каролівка, Бересток, Головчанці, Ганьківці і Ласивці по 20 - 25 бійців.

Позатам в томуж часі по різних селах рейдували окремі відділи фірами і автомашинами в числі від 15-35 бійців, а за ними панцирні авта, танкетки і малі гармати. Для проведення трусів по селах і лісах, були надіслані в терен " спец відділи внутрішніх військ", яких звичайно " колпаками" прозивано, в числі около 200 бійців. Вони провели сильні труси в селах: Слобідка, Цапівці, Дорогичівка, Хмелева і Летяче.

Під час виборів в дні 9 і 10 лютого 1946 р. кватеруючі війська, приготувались як до війни. В деяких місцях поставлено застави, яких не змінялось більш як добу. Вони були розмішені по високих горбах, попід ліси, на стріхах хат, церквах. Дня 9. I. 46 р. в день перед виборами було чути в цілому терені безпереривний клекіт кулеметів, серії короткої автоматичної зброї і вибухи гранат. В ночі всі терени були освічувані ракетами. Це все стріляли більшовики, або з наказу, або зі страху. Стрілянина повторювалась аж до вечора 10 лютого, то є до закінчення голосовання. Вечером із деяких сіл відійшли війська до району, забираючи зі собою урни з бюлетенями. Враз із тим відійшли додаткові війська, що були закватерували над Дністром в деяких селах.

Сотки тисяч стрілів дали більшовики в час виборчої компанії з малокалібрової зброї, та сотні гранат випущено на те, щоб застрашити марне укр. населення і змусити його добровільно йти до " найдемократичніших в світі виборів".

ТА НА ТОМУ НЕ КІНЕЦЬ:

Через весь час побуту військ по селах, а і перед тим ще на довго більшовики проводили сильний терор над мирним населенням.

Перед кожним мітінгом в селі, ганяли п'яні більшовики по хатах і виганяли людей до клубів, або шкільних будинків. Там їм наказували слухати перед виборчого мітінгу а опісля провіряли. Під час провірки все частина людей була арештована. Їх брали на допити в місцях, а частину забирали в район.

Всіх арештованих бито аж до зімгіння, копано і толочено ногами, жінкам виривано волосся з голови, була випадки нпр. Берем'янах, жінку кололи іглою попід груди. По допитах деяких звільняли до дому, репту забирали до району для дальших допитів і тортуровання. В районі уживано якогось приладдя електричного, який під час допитів вкладавано в уста арештованому. Богато жінок і дівчат на допитах розбирали до гола, так їх бито, а опісля зноси-

дувано. Були випадки де одна жінка була знасилувана по кілька разів, в одному випадку в селі Летяче одну жінку знасилувано аж 11-ть "азіятів". Таку жінку привезено до дому непритомну і хору.

Підчас транспорту арештованих бито чим попало, найбільш прикладами к крісів. Не краще вона поводитись і з підозрілими урядовцями, яким закидано співпрацю з укр. повстанцями. Голову сіль-ради з ріднею і секретаря села Бураківка держать ще досі в тюрмі. Священника цього села Бураківка бито по дорозі до району, він wraz з іншими мусів саджати трупа на фіра, а опісля wraz з арештованими бігта аж до району. Цей священник сидить до сьогодні. Священника с. Летяче також сильно побито за те що не хотів видати фелонів для накриття виборчих кабін в часі виборів.

В селах де постійно кватирують більшевики заборонено населенню ходити від год. 7-ої з зечера до год. 6-ої рано. Нічо робили провірку по катах. Час до часу робили труси як в день так в ночі. Підчас нічних трусів крали телята, візці, кури і інше що під руки попадало.

Примітне число арештованих підчас виборчої акції:

1/ Бураківка	155 осіб/в	більшості жінки/
2/ Слобідка	5	///
3/ Копилівці	10	///
4/ Цапівці	8	///
5/ Нарків	30	///
6/ Нагір'яни	9	///
7/ Устечко	11	///
8/ Садка	12	///
9/ Гутроманці	35	///
10/ Летяче	10	///
11/ Умелева	17	///
12/ Сверхківці	16	///
13/ Дорогичівка	15	///
14/ Боловчанці	10	///
15/ Вурвулинці	6	///
16/ Гінківці	14	///
17/ Вербова	7	///

Між арештованими було багато жінок як і та неповнолітних дітей, які ще і до сьогодні сидять в тюрмі. З арештованими робили слідство пере важно по селах де кватирували, а після переслухання забирали в район, тут держали в підвалах НКВД, а якщо було переповнення то на бетоновій долівці під голим небом, обдротованій колючими дротами. Іжі для в'язнів зовсім не прикимжати дають, тільки залежно від гумору НКВД-істів приймають передачі, що приносять рідня арештованим. Після Різдваєних свят зовсім не приймали передачі для арештованих, а жінки більшевиків розбивали в селянок фляки з молоком, розсипала їжу. Їм дозволено було входить до в'язнів де вони в страшний спосіб били в'язнів, кидали в них камінням, кололи ножами. Одну жінку зі с. Бураківка, яка несла до тюрми їсти, переходяча совітка пробрала її ножем два рази та трутила в моста у воду. Жінку цю зловили та непритомну привезли до дому. Частина з арештованих вже випустили, а частина ще до сьогодні сидить в тюрмі.

В часі виборів не було ні одного села, де люди добровільно йшли до виборів. Військо, яке кватирувало по селах, ходило по катах від ранку, та виганяли людей на вибори, впертах, які не хотіли йти і отакро заявляли що не підуть були прикладами від крісів, при чому били хворих людей, які не могли йти підозріваючи, що вони саботуєть вибори. Ряд людей перед самими виборами більшевики випустили з тюрми щоб ці віддали свої голоси за "найдемократичнішу владу в світі" яка ще вчора їх з нічому неповинних брала на тортурри. При цьому доручали звільненим слідкувати хто буде розписувати лозунги перед виборами, де сидять "бандарівці", хто їм спрляє, хто з станичним села.

арештованим дають підписувати заяви такого змісту:

"Я громадянин/ка/села....., зобов'язуюсь доносити радянській владі про все що побачу, чи почую про "Бандерівців", УПА чи ОУН."

Підпис:

Людей, що не зміють писати вчать підписуватись, або НКВЧ-іст бере за руку та водить рукою пока не намалює підпису./напр:арештовані зі с.Свержківці.Інкаведист заявляє, що коли підписаний не буде доносити то вони повідомлять "Бандерівців, що він сексот, та ці його знадять, з окрема рад.влада буде його підозрівати що він є в зв'язку з "Бандерівцями". При цьому дають арештованому псевдо.

Тому що терор більшевицький вже не мав границь, а населення проти озброєного війська вже не могло виступати, ми грою кулеметною дали більшевикам знати, як тероризувати мирне населення. І так:

4/ 1. Відділ УПА разом зі стрільцями СБ зробили засідку між селами Бураківка і Слобідка на цих що вертались зі соєї роботи по селах, у сліді чого було вбитих 13 більшевиків, а один заловлений живим. Між вбитими були:

- 1. Майор Слєпцов-районовий начальник НКВЧ в Тлустім.
- 2. Старший лейт. Змірнов-заступник начальника НКВЧ.
- 3. Капітан Елін - уовноважений НКВЧ.
- 4. Старший лейт. Косарев - уповноважений від внутр. військ НКВЧ.
- 5. Участковий - Лопатньов.
- 6. Районовий суддя.
- 7. Двох партійних, яких імен не уточнено.
- 8. 10 рядових НКВЧ-істів, яких імен не уточнено.

Ст. лейтнант Іванов здався живим. Здобуто два кулемети, 4 ППШ, 4 десятизарядки, 3 крісі, 6 пістолів, 5,000 руских набоїв, 8 гранат і полеву кухню.

Дня 29. I. 46 р. один рій УПА зробив засідку на переїздаючий між селами Летяче а Чорогичівка автомашиною Чортківський штаб гарнізону. На машині було 11 осіб, з того вбито 7, трьох поранено а шофер вийшов ціло. Він втік з автотом і задержав його аж в селі Кошпалівці, в той час, як більшовики гонили людей на мітинг.

Дня 14. I. 46 р. ком. мінерної ланка висадив в повітря поїзд між селами Солоне а Рожанівкою. Скільки було вбитих не відомо.

Дня 25. I. 46 р. ком. мінерної ланки хотів висадити в повітря рейки, замінував в тій цілі рейки, але замість того надійшов рій залізничного НКВЧ, які натрапили на міну, яка розірвала всіх шістьох. Здобуто один кулемет /дехтар/ і крісі.

Дня 9. I. 46 р. рій УПА зловив одного партійного, що переїздав з с. Устечко до с. Свидова. Він був нач. чортківської колії і директором 3-спіртзаводу. Забрано від нього зброю і звільнено, тому, що не мав за собою жодних проступків.

Дня 31. I. 46 р. із за Дністра зі села Колінки до с. Путроминець, прибуло кілька більшовиків. Одна ланка УПА привитала їх вогнем, у висліді чого вбито 3-ох більшраків, решта втікли на другу сторону вабираючи зі собою вбитих.

Дня 29. I. 46 р. зловлено двох червоноармійців. Один із них був сержантом, другий рядовий. Забрано від них крісі і автомат і відпущено. Це були українці зі СУЗ.

Крім цього на кілька днів перед виборами зроблено "скок" на більш. гарнізонний штаб у с. Садки.

В день виборів обстріляно льокаль виборчий в селі Нагір'яна. Спаніковані вані більшовики вхопили урну в голосачи таї втікли до Наркова. (Оперва пізніше вони знова повернули в село.

Тако обстрілювано більш. в день голосування в с. Устечко. Особливо сильно перестралено тих більшевиків, що зганяли людей до виборів. Вони так сильно втікали, що навіть моста в переході через ріку не шукали, а перебігали в брід. При тому одного вбито.

Напад на льокальний виборчий будинок в селі Путроминьці. В часі пере-стрілки впало кількох більшовиків. Вбитих було 6-ох а один ранений, який пізнов не задовго помер. Стреляв одного стрільця над урною перебра-

недовзі помер. Перебраний стрілець зайшов до виборчого льокалю та вбив над урною одного старшину.

НАША ПРОПАГАНДА :

Наша пропаганда в останніх днях перед виборами діяла слабо, з уваги на велику кількість війська, яке кватерувало по селах. Однік багато поділила пропаганда на населення ще перед приходом війська.

Явні виступи проведено по селах: Головчанці, Ворвуланці, Дипівці, Ганьківці, Каролівка, Бересток, Нагір'яни, Нирків, Дутроманці, Сверхківці, Летяче, Хмелева. В Ниркові і Нагір'янах до зібраних людей говорив залапаний коло Бураківки ст. лейтенант Іванов, який був нач. "стрибків" і магазину зброї.

Закриті збори відбуто майже в кожному селі і то по кілька разів. На зборах обговорювано справи греко-католицької церкви, виборів - пояснювано правдиве значіння сталінсько-більшовицької конституції, та слово до зде-мобілізованих. По селах розписано на стінах лозунги, та розкидано серед червоноарміїців лютючки. Лютючки "Виборці України" розпреділено між населення вони переходила з рук до рук. По всіх селах проведено шептану пропаганду серед населення.

Перебіг виборчої компанії та виборів в окремих селах:

Бураківка

4.1.46 р. до с. приїхалр з району 19 НКВД-истів та їхніх прислужників силою зігнали людей на мітинг, на якому говорили що зближається час виборів депутатів у верховну раду СССР. Участь в голосуванні мусять взяти всі. Нікому не вільно легковажити цієї справи, у нас вибори найдемократичніші і найвільніші в світі. Всі народи радянського союзу об'єднані. За нами всі демократичні народи світа, ми мусимо їм показати нашу єдність. Радянський союз і партія найсильніші в світі, їхню політику одобрюють всі народи світа та тісно співпрацюють з радсоюзом, бажанням більшості їх є зєднатись навіки з раднародом. Та одиноких ворогів маємо внутрі нашої держави, ними є українсько-німецькі націоналісти. Народ їх прозвав "бандерівцями", сидять полісах або криївкахі обдурюють укр. селян, та тероризують їх. Вони ширять антарадянську пропаганду проти сталіна, НКВД, колгоспів, радгоспів, говорять мирному населенню, що боряться за волю невнати ким поневолених народів, за Самостійну Україну, але це все на дурно. Ми ніколи з їх пропагандою згідні не будемо, але вже і не далекий час, коли ні один "бандерівець" неостанеться в живих. Ми їх не боїмось вже і так осталр мало, а ті недобитки "коростяві та дупливі" що це залапалися, коли б нас не боялись то з нами бились би, а так тільки говорять що боряться з більшовиками, та ходять по селах щоб наїстась. Ви не слухайте їхньої пропаганди щоб не йти до виборів старайтесь на них доносити на НКВД, покажіть їхні місця перебування, а коли їх не буде заклавети всі мирно і щасливо.

В той час кватерували стрільці з відділу УПА і СБ, та довідавшись від людей про зміст мітингу, непомітно вийшли з села та на дорозі між Бураківкою а Слобідкою зробили на повертаючих більшовиків в район засідку. У висліді стрічі впав увесь пропагандивний більшовицький актив і їх охоронний відділ в числі 13-ть людей. Одного лейтенанта захоплено живим. З засідки ніхто не вийшов. По наші стороні один ранений. Підчас бою більшовики закликали оден другого не здатись живим. Бій тривав кілька годин. У часті в бою брало уалях 9-ть стрільців. Побиті більшовики лежали на дорозі до 7.1. Захопленій живим лейтенант Іванов з власної волі голосив мітинг в часі свят різдвяних в селах Нирків і Нагір'яни. На мітингу до зібраних говорив про тактику більшовиків їхній терор, що роблять та що задумують робити, щоб винищати укр. нарід.

7. I. рано обступили більшовики церкву і при виході забирали всіх людей звільняючи тільки дітей і стариків. Решту людей зі священником і дяком, головою і секретаря сіль-ради, які були скрилися на стриху в церкві під конвоем погнали на місце вчорашнього бою. Над селом постійно кружляли два літани /це приїжджав обл.нач. НКГБ Сараєв/. Арештованим наказано забрати трупи поскладати на вози і разом їх забрано в район. Арештованих було около 150 людей, переважно жінки та дівчата. По дорозі бито їх прикладами. Мужчин і хлопців провадили в район організовано, боючи людей говорили, що це відплата за їхніх впадких товаришів.

В районі загнали всіх арештованих на бетонову долівку під голе небо, сильно обдротовану колючим дротом і через цілу ніч їх протоколували. На другий день частину людей звільнено але більшу частину задержано. Після п'яти днів знова почали протоколувати і тортурувати. Чо в'язнів впускали москальок що їх чоловіків побито, вони арештованих били, кололи ножами, розкидали їжу, взагалі арештованим під цей час не принімали передач. На місті розганяли людей, били їх, забирали все що принесли на продаж. На базарі пробила дві жінки, одну легко, а другу тяжко і вкинула в ріку. Її люди витягли з води, та майже не живу привезли до дому.

9. I. -46 р. Прибули знова більш. до цього села і арештували 8 родин, при цьому спалили одно господарство.

Арештовані родини: Черкача Михайла - 5 осіб, Бричко Ілько - 3 осіб, Тимків Михайло - 3 осіб, Заликацько Василь - 3 осіб, Маслок Анну в трьох дітьми, Чанилок Михайло - 2 особи, голову сіль-ради - 4 особи, Фатишин Іван - 4 особи одного західняка з донькою.

Крім того залишили в тюрмі були: Черкач Микола, Зайковська Параска, Мельник Василь, Жовтук Василь, Жовтук Ярослав, Черкач Іван, Гезик Іван, Лобонда Василь, Гезик Петро, Кучирна Юрко, Чемчук Павліна, Ландяк Марія, Войчук Еміліян, Фотенюк Іван, з родиною 4 осіб, Кучирна Павліна, Матвіїв Михайло. /Крім того ще 5 -ять людей які прізвищ не подано, а також священника і дяка/. Разом досі перебуває в тюрмі 52 особи. Решту арештованих звільнено по допитах.

11. I. 46 р. Арештована донька дяка привезла більш. до с. Базару, де квартирували стрільці зі с. Бураківки. Більшевиків було 25 осіб, підчас наскоку на хату войто стрільця Остапа в часі втечі з хати.

Від 11. I. -18. I. знищили більш. в цьому селі 12 господарств. Від них вивезено навіть солому що ще залишалась.

В тих днях впало 4-ри криївки. В криївках, які показала Фотенюк Ольга нікого не було.

Дня 13. I. 46 р. Більш. знайшли криївку в якій була замагазинована зброя і амуніція здобута в більшевиків. Після цього, в котрих господарствах були криївки їх повалили господарі боячись провокації. В цьому селі населення зломалося не витримавши твердих більшевицьких спроб.

20. I. 46 р. В с. Бураківка більшевики мали мітінг в справі виборів. На ньому сильно кричали, грозили населенню "якщо вибори в селі Бураківка підуть зле то ціле село завезуть на Сибір." "та поки що зобачимо". До кінця місяця січня в с. Бураківка відбуло 5 мітінгів в справі виборів. Вечерами квартирук війська гарнізону робили засідки, стріляли по селі, ходили по під вікна, відралися до хат провірювати людей, при тому жадали собі горілки. Хто не хотів дати горілки тому грозили що заарештують, і відчипного люди давали "в'язки". Від людей забирали печений хліб, яйця, цукорок, сир і масло, а хто не хотів їти сего дата того били і грозили арештом, людей називали бандитами. Ночами розли "наскоки" на хати де проживали молоді жінки і дівчата. Вони мусіли тіти зі своїх хат почувати по сусідах, ямах і стрихах.

Самі вибори відбулись так, як цього хотіла більшевики, "як хотіла партія і уряд". Під страшним більш як місячним терором люди не з сили були вже зреагувати і пішли до виборів.

Бюлетенів перекреслених було около 50. Кілька бюлетенів було подертих, на місце подертих більшовики кинули добрі. Не голосувало около 40 людей, за них кинули самі більшовики "значить проголосовано в 100%". Перечеркнені го лоси знаком "X" були також важні "це є згідне з положенням про вибори", яке містилося в окремих "НКВ"-івських порвфелях".

Слобідка.

В Слобідці більшовики постійно не кватирували. Прибули 6. II.46 р. Около 20-ять більшовиків і перебували аж до вечера дня виборів. До села що другий або третій день приходили зі с. Бураківка. Та однак мітинги були голошені що кілька днів почавши з дня 20. XII. 45 р. Між 25 а 30. XII. 45 р. прибули ні- чо зі села Садох більшовики і ранили стрільця "старого", який їм втік з рук. 19. I. 46 р. до села приїхало 155 більш. арештувала 3 дівчини, а саме: Сва- ричевську Катину, Горкат Анну, і Керекан Марію. По двох днях, по допатах їх звільнено. Перед виборами було кілька мітингів, на них говорили те що в с. Бураківка.

Ночами приходили до села з с. Бураківки, робили засідки, робили ревізії по підозрілих господарствах при тому хотіли "кудять і водки", домагались від людей курий і яєць.

10. II. 46 р. до години 10-ої ніхто до виборів не йшов. О год. 10 більш. по- чали ходити за виборцями по хатах, та людей, які впералися і не хотіли йти витручувано з хат і сито прикладами від крісів. При тому викрикували "за ж нас попам'ятаєте". Таких що були хворі "або хворіли" присилали фіри, при то- му над ними знущались говорили що вони навмисне не хотять йти. У виборчому льокалі стояли більшовики при навінах що там не заходили лю- ди, але люди таки вперто заходили і скресловали прізвиська на бюлетенях. При обчислюванні виказалось що половина бюлетенів була знищена, 53 бюле- тенів було перекреслене знаком "X", на це більш. сказали: Бюлетені зазначені знаком "X" є добрі, бо люди не знали що мають робити, лише ті були не важ- ні що були цілком замазані.

Свердлівці:

Вж в місяці листопаді більшовики припоручили злагодами списки виборців з то. ціллю сликано в рай. центрі нараду голів сіль-рад, секретарів, та дано їм вказівка як організувати виборчу кампанію. З селян вказано виборчу кам- панію, розподілено села на участки для читання конституції і положення про вибори.

Бластива перед виборча компанія почалась 1. II. 46 р. Того дня прибуло до села 15 більш., які обшругали зі стін лозунги написані укр. повстанцями, а на цьому місці написали ової такого змісту: "Смерть УПА", "Смерть банде- рам" і. т. д. Після цього загрозили голові сіль-ради і учителям, що будуть во- ни відловити як що їх хтось нарушить. Однак це цьої врчі хтось більш. лозунги пострав а написав такі як були перед цим.

2. II. 46 р. приїхали знова в село ці самі більш., з ними був один НКВ"-ст з області. Знова зробила це саме що попереднього дня, грозючи голові що про це зголосить в області.

6. II. 46 р. до села знова прибуло 15 більш. та зробила мітинг в справі ви- борів. На мітингу говорили про вибори це саме що в інших селах.

8. II. 46 р. прибули в село ці самі більш. знова голосали мітинг про вибо- ри. Всі люди що були на мітингу мусіли підписатись що в селі нема "банде- ривців, нема криївок, зброї, ні набоїв. Хто не прибув на виборчий мітинг, му- сів такі самі підписи зложити десятникам. Після мітингу більш. не виїхали з села а закватерували до дня виборів.

9. II. 46 р. скликали до виборчого будинку голову і актив села, та вибори комісію на нараду. По нараді хотіли їх всіх поарештувати та задержати до другого дня. Нперва по підписані заяви, що прибудуть точно в 4-ій годині 10. II., відпустили їх домів.

10. II. актив села і частина виборчої комісії не прибула до виборчого будинку. До 10-ї години ніхто зі селян рівнож на вибори не прибув. Тоді військо пішло з урною по хатах до людей не тільки хворих але і здорових, щоб таким способом зібрати більше голосів. Около 11-ї години більш, вже люді почали вистрілювати по селі і гонати людей до виборів. Частина більш, ходила у улицями, і як тільки хто появлявся на дорозі силою затидали його до виборчого будинку. Нпр: дорогою надійшли дві жінки а саме: Оробчук Марія і Бесага Тетяна. Іх більш, зловали і силою тягли до виборчого будинку. По дорозі жінки відмовлялись і плакали, а більш,вик потішав еї говорячи: "не бійсь жода там довго не будеш", за три хвилині збудешся". підчас такого тягання Оробчук Марія таки вирвалася і втекла з рук більш,виків, а Бесагу Тетяну силою затигли до урни і та з плачем мусіла вкинути бюлетень поданий еї більш,виками.

Двох більш,виків влетіло до хати дідної жінки Головацької Марії. В хаті почали кричати та робити ревізії по банях. В діжі знайшли три кг. мука, яку висипали на землю. Господиню розгорнену і босу силою вигнали з хати і тягли до виборчого будинку. По дорозі стрінувши інших людей почали з ними говорити, з цього скористала бідна жінка, яка вирвалася з рук більш,виків втікла до дому.

Дорогою надійло по воду двоє людей, а саме: Олександр Мирон і Харабора Анна. М'яз звірі кинулись до них більш,виками, відняли від них ведра кинули серед дороги і силою пігнали до голосовання. Подібних випадків в селі було багато.

Около 12 години приїхали в село більш,зі с. Хмелева, щоб розвідатись як проходить голосування, а коли подачили що лице 26 чоловік проголосувало почали кричати та грозити людям, що з тим селом розправляться бо в усіх селах голосування пройшло мирно. Багато людей викручувалось хворобою, то за них тоді більш,вики самі кидали бюлетені в урну. Так продовжувались вибори до години 14-ї. І хоч ще тоді більше як 20% людей навіть не було в будинку більш,вики забрали урну і виїхали в район "річ ясна що голоси яких їм бракувало самі покидали в урну". Уповноважених до голосування було 239 чоловік проголосувало добровільно 3, неголосувало зовсім 47.

Хмелева.

підготовка до виборів відбулась так само як в інших селах. Перший раз перед виборчим мітингом прибули більш,вики 19. XII. 45 р. Змусили людей позатерати зі стін протибільшовицькі лозунги і карикатури. Виборча компанія сильно почала діяти після закватування війська в числі 20 бійців дня 12. I. 46 р. Між бійцями було два НКВД-исти, один із них в степені капітана. По цілих днях ходили по селі та робили по селі труси по оданокх господарств, шукаючи за "бандерівцями" та "підозрілими людьми", або ходили за курми молоком та "водкою". Нічого робили засідки по селі і в околиці, робили труси та перевірку в поодинокх хатах. Проводили арести, з чого деяких арештовани після переслухання випускали, а деяких забирали в район. Своєю жорстокою поведінкою визначився капітан НКВД-ист, який немилосердно був зовсім не винних людей, не розбираючи чи це старець, жінка чи це дитина.

До часу виборів проголосили 6 мітингів, на яких як звичайно закликали до виборів і до донощитва на "бандерівців". На мітингах зганяло звичайно людей військо, а третя частина дружини 3. II. обступила церкву, та при виході всіх людей забрала на мітинг. Опісля перевіряла всіх людей та задержувала всіх підозрілих їм. в сей час приїхали молоді до шлюбу а їх більш,вики арештувала.

16. I. до с. прибув відділ війська зупр. вій. нквд "231" в числі 150 чоловік. Перевела в с. трус. Вс. незнайшовши жми нічово жми другого дня виїхали напрямі Устечко. Зі собою мали радіо-висильку. Цього самого дня по стінах розписа лозунги такого змісту: "Смерть бандерам", "смерть українсько-німецьким наці налістам", "хай живе товариш сталін", "хай живе червона армія", "всі на вибори". На другий день селянин Юрко Смух стер зі своєї стіни лозунг, за що його більш,вики арештували, забили та наказали відновити лозунг.

23. I. 46 р. знова до села прибули /червонопагонники/ "231" і робили трус в одній половині села. На другий день виїхали до Летячого, де попали на засідку у висліді якої був забитий ст. лейтнант і один ранений боець.

Майже кожної ночі робили засідки, під час яких вистрілювали сртки набоїв.

27. I. 46 р. до с. прибуло два авта більш. і заарештували Кметок Павлину, еї задержали до вечора і вечером пустили до дому.

8. II. робили сильні труси в хатах від ліса. В часі перебування війска в селі арештовано таких людей: Григорко Іван - літ 16, Гуцулак - л-т 14, Мх-нача Володимира - літ 13, арештованих сильно побито за здертя лозунгів на школі. Далше арештовано: Бадляк Олену, Репу Марію, Яковець Анну, Смука Володимира - літ 13, Кирила Смука. Всіх тяжко побито і змушвано вижнати, що знають про бандерівців, про місця їх перебування, хто є станичним і, т.п. Було крім того арештованих багато людей, але їх по допитах зараз звільнено.

10. II. 46 р. відбулись у селі вибори, та до години 11-ї ніхто не йшов. Більшовики постановили людей до виборів зігнати. Поділились на групи і почали ходити по хатах і ловити кого поцата. Між іншим у голосуванні мусів взяти участь один умово хорий чоловік /Микола Баранюк/. Під час голосування Василь Бадляк взяв до рук ракетник, котрий йому в руках вистрілив і ранив в голову Вергун Анну, що сиділа коло урни. Його зараз більшовики арештували закидаючи йому, що він хотів розбити урну. О год 13-ій забрали урну і виїхали в район. При обчисленні голосів викалялось, що на 317 голосуючих, було зчеркнутах 225, з 225 уневажнено лише 17 голосів. Слід додати, що під час квертовання, були поділені на рядовах і старшин. Для старшин проводилась окрема офіцерська кухня. Перед днем виборів випустили в'язнів для участі в голосуванні.

Летяче.

Час перед виборчий в цьому селі не був сильнійший від других сіл. Хіба тільки що терор проти мирного населення був найжорстокійший у терені.

Підготовка до виборів проводилась як звичайно і в інших селах.

4. I. 46 р. прибули більшовики в село на мітинг і зганяли людей, ходили по хатах виганяли всіх. Мітинг був в справі виборів. Спочатку заохочували людей до участі в голосуванні, а опісля почали грозити, говорили: "хто не піде на вибори, той нехай лишає своє господарство і най йде в "бандьора", хто не піде голосувати, того вивеземо на сибір.

14. I. 46 р. прибуло 23 більшовиків на сталий побіт і закватерували в селі і відразу роботу розпочали на добре. До помочі до них приїжджали НКВД-сти в районі і проводили докладні труси в селі і при тому арештовано багато людей. На допитах арештованих бито, змушвано до підписання заяви і видачі "бандерівців" і, т.п. Під час трусів розвалювали мури перевертали все в будинках. Нічю ходили по хатах і перевірювали особи, робили засідки на підозрілих місцях, на дорогах і попід ліса.

17. I. 46 р. в село прибуло два авта більшовиків. арештували одного чоловіка і почали зганяти людей на мітинг в справі виборів. Під час мітингу арештували одну жінку Рокітну Настю, яку змушували підписати заяву і коли вона на це згодилась, звільнили еї до дому.

24. I. 46 р. знова ходили по селі і контролювали живий і мертвий інвентар, під час того говорили людям що хто не піде на вибори того вивезуть на сибір.

27. I. 46 р. з с. Хмелеви до Летячого надіхоло около 40 "колпаківців". Недалеко села вони попали на більшовицьку засідку, у висліді якої згинув ст. лейтнант і ранений боець /рядовий/. Та за це відпокутували люди в селі. Вони людей зігнали до клубу і немилосердно їх били.

28. I. 46 р. обскочили більшовики церкву і усіх людей пігнали на виборчий мітинг, та по дорозі люди розбіглись так, що не було до кого говорити.

29. I. 46 р. "колпаківці" знова зганяли людей на мітинг, грозили за неучасть в голосуванні. Того дня 11 більшовиків з чортківського обласного гарнізону, обїзджали села, провіряючи по селах військові частини. По дорозі в Летячого до Дорогичівки вони попали на засідку під лісом, у наслідок бою, було вбито 7 більшовиків, 3-ох ранених а пофер виїшов ціло і втік разом з автом із побитими.

30. I. 46 р. чортківський спец відділ робив в селі труси, перекидали дрова, бараболо в пивницях, при тому заарештували одну жінку і 15 чоловік. По якомусь часі їх звільнено, під умовою що підуть до голосування і будуть доносити на НКВД про все що станеться в селі. На другий день виїхали на стінах лозунги і виїхали зі села.

6. II. 46 р. вивезли у район одну родину, аде по дорозі діти повтікали і лише забрали стару жінку.

В селі "уповноважнених" до голосування було 520 осіб. Неголосувало 30 осіб. Після голосування у виборчій урні було 600 голосів, "значить понад 100%" "і тут по штахановськи".

Садки.

20. XII. 46 р. прибули до села 80-ть більшовиків, для оборони району від сторони лісів. В селі робили безнастанні труси по підозрілих господарствах, нічю робили засідки. Найбільший терор розпочався на кілька днів перед виборами.

4. II. 46 р. районіві НКВД-исти wraz з військами гарнізону арештували: Настю Кіянчук, Анну Стасюк і Василя Капроцького, яких п'яні більшовики вкинули до пивниці. До них нарами стріляли і в часі цього поранили Настю Кіянчук і Василя Капроцького. Їх вивезено у район і наказували, про помилкове поранення.

6. II. 46 р. арештували знова багато дівчат, жінок і хлопців, а саме: Маланку Григорку, Марію Петруцук, Марію Андрусик, Фрозину Сасанчан, Іван Тимчишин, Йосиф Павлюк, Петро Попадин, Гриць Рудик, Василь Андрусик, Ярослав Антошко. Того дня вони спалили два господарства: Гриця Стасюка і Доці Вітчар. Арештованих вкидали до пивниці, розбирали їх до гола і так били, опісля майже всіх знасилували. Відтак робили різні насмішки і в той спосіб понижували людську гідність.

9. II. 46 р. спалили хату і стайню Савоцької Антопки та побили у хаті вікна і усе начиння. У Гриця Попадина забали двоє свиней і кілька овець, опісля спалили його господарство.

Вечаром перед днем виборів вігнали зі села 30 людей і наказали їм спати разом. В ночі стрільці зробили наскок на виборчий льокаль, та більшовики повтікали до школи і поховались між цивільні люди, тоді стрільці мусли відступити. По двох годинах більшовики запалили у Павла Чимача стайню, а у Ольги Приймак оборіг.

В дні 10. II. 46 р. люди не хотіли йти до виборів, та більшовики ганялись по селі як скажені. Підчас цього побили: Гриця Григорку, Варвару Кіянчук, Анну Кіянчук. В той спосіб, під буками змушено людей йти до добровільного голосування.

В часі гольсування 70 % голосів було скреслених. Голосуючих було 600 людей не проголосувало 18 людей. Підчас голосування більшовики не дозволяли людям заходити др виборчих кабін. Тоді люди почали драгатись чому вибори не вільні.

Путроманці:

3. I. 46 р. В село приїхали більшовики та проголосили мітинг, але тому, що на мітинг ніхто не прийшов почало військо гонити, а опараючихся били прикладами. Мимо всего на мітинг вигнали лише кількох старших людей. На мітингу говорив багато про "найдемократичніші" в світі вибори та пояснював "правиву сталінсько-більшовицьку констативну" систему.

ЗАСВІДЧУВАЛЬНИЙ НАПИС СПРАВИ № _____

У справі (розділі опису, закінченому описі) підшито і пронумеровано 11 (одиннадцять) аркушів;

у тому числі літерні номери _____;

пропущені номери _____

+ аркушів внутрішнього опису _____

Особливості фізичного стану та формування справи	Номери аркушів
1	2

Головн. механ.

Посада

до. об. 2018 року

[підпис]
(підпис)

Т. Муш

(ініціали (ініціал імені), прізвище)